

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי

יד יצחק בן צבי

פרשה ארץ ישראלית בשלח

יד לאישה הלוחמת בניצנים

מאת: טליה זיסקין

בסמוך לארמון, אתר ניצנים הישנה, נמצאת אנדרטת 'יד לאישה הלוחמת'. האנדרטה - מעשה ידיה של הפסלת שוש חפץ, גם היא לוחמת בתש"ח - הוקמה ביוזמתו של יצחק פונדק. פונדק היה מפקד גדוד 53 של חטיבת גבעתי במלחמת תש"ח ופעל רבות למען הנצחתם של לוחמי ניצנים. האנדרטה שנחנכה בשנת התשנ"ח (1998) הוקמה לזכר נשים לוחמות ולהנצחת תרומתן למערכת הביטחון בארץ, ובפרט לזכרן של שלוש הנשים - דבורה אפשטיין, שולמית דורצ'ין ומירה בן ארי - שנפלו במלחמת העצמאות בקרב שהתקיים במקום זה. האנדרטה נועדה להעלות על נס את עוצמת המסירות ואהבת המולדת של כל הלוחמות במערכות ישראל, ושל אלה שהפכו את שירותן כשליחות למען תקומת ישראל בארצו (מתוך מגילת היסוד ליד לאישה הלוחמת, כ"ט אייר ה'תשנ"ג, 20.5.1993).

לאורך גרם המדרגות המוביל לאנדרטה מופיעים ציטוטים מדבריהן של נשים לוחמות: שרה אהרונוסון, חנה סנש, מירה בן ארי, אסתר ארדיטי, שרה צ'זיק וברכה פולד.

מלבד אנדרטה זו מוזכרות נשים אלה ואחרות גם בשמות רחובות ושכונות, וגם במקומות שהוקמו להנצחתן, כמו בית חנה סנש בקיבוץ שדות ים ובית אהרונוסון ומוזיאון ניל"י בזיכרון יעקב. כל זאת נעשה במטרה להדהד במרחב את פועלן, ולאפשר קבלת השראה משליחותן ומהעשייה שלהן למען עם ישראל.

מיד אחרי שירת משה וישראל מובילה מרים הביאה את נשות ישראל בשירת הוודה על הצלת ישראל וטביעת המצרים. וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אֶהֱרֹן אֶת-הַתֵּף בְּיָדָהּ; וַתִּצְאֶן כָּל-הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבַמַּחֲלֹת. וַתִּמְעַן לָהֶם מִרְיָם: שִׁירוּ לַה' כִּי-נָאֵה נָאֵה, סוֹס וְרִכְבוֹ רָמָה בַיָּם (שמות טו, כ-כא). בהפטרת השבוע מוזכרת דבורה הנביאה ששפטה את ישראל והובילה בעזרת ברק בן אבינועם ויעל אשת חבר הקיני לניצחון מול צבאו של יבין מלך כנען. נשים אלה גילו אחריות ופעלו למען עם ישראל בהתאם לצורך השעה.

גם במאמץ למען ההתיישבות העברית בארץ ישראל השתתפו נשים רבות ותרמו מכוחן בחזיתות רבות ושונות. החלטת החלוקה באו"ם הותירה את קיבוץ ניצנים מחוץ לשטח המדינה היהודית. הקיבוץ שנמצא על ציר ההתקדמות המצרי במלחמת העצמאות היה נתון להתקפות מכל עבר. עם ההחמרה במצב הוחלט לפנות את הנשים והילדים למקום מבטחים. עשר נשים נשארו ללחום, ביניהן מירה בן ארי האלחוטאית, שאף על פי שהייתה אם לבן החליטה להישאר במקום ולא להתפנות עם בנה. במכתב ששלחה במעילו כתבה בזמננו צריך להתגבר על הכלי אולי בעבור יכולתו של עמנו לסבול ולא לוותר, בגלל עקשנותו להחזיק מעמד על אף העובדה כי מעטים אנו - הרי בכל זאת נשיג את כל אשר מגיע לנו אחרי אלפיים שנה. אין פרידה קשה מזו של אם מילדה, אך אני נפרדת מילדי למען יגדל במקום בטוח, ולמען שיהיה אדם חופשי בארצו! (בתוך: דרור צביקה, ניצנים - קיבוץ שנבנה פעמיים, עמ' 105).

בכ"ט באייר התש"ח (7.6.1948), הגבירו המצרים את ההפגזות וההפצצות על הקיבוץ, וכוחות צבאיים החלו לחדור למשק ולהשתלט עליו. שולמית דורצ'ין החובשת נהרגה בעודה מטפלת בשני חברים פצועים אנושות. לאחר מאמץ רב הצליחו להפעיל את מכשיר האלחוט, ומירה בן ארי האלחוטאית שידרה קריאת הצלה. הקרב היה קשה והעמדות החלו לקרוס. ניתנה פקודת נסיגה והחלו להיערך אליה. בשעות אחר הצהריים הוחלט לצאת לכיוון המצרים כדי לדון בכניעה. מירה יצאה בלוויית מפקד המקום, אברהם שוורצשטיין, והוא מיד נורה ומת מפצעיו. מירה שלפה את אקדחה וירתה במצרי שהרג את שוורצשטיין, ומיד לאחר מכן נהרגה אף היא.

לעיון נוסף

- דרור צביקה, ניצנים - קיבוץ שנבנה פעמיים, תל אביב, 1990